

Методичні аспекти контролю та оцінювання навчальних проектів

Постановка проблеми. Серед сучасних педагогічних технологій, які активно застосовуються у професійній освіті, важливе місце посідає проектна технологія, що втілює ідеї продуктивного навчання. На підставі теоретичних ідей Д.Дьюї його послідовниками були закладені засади проектної системи навчання, суть якої у професійній освіті полягає в тому, що учні разом із педагогом проектують розв'язання певної практичної задачі. Таке навчання має безумовні переваги, зокрема реалізує цілі випереджального розвитку автономності й активності учнів. Водночас, застосування означеної технології на практиці має низку проблем, серед яких - питання, пов'язані з контролем та оцінюванням навчальних проектів.

Аналіз останніх досліджень. Виникненню та становленню проектної технології в освіті присвячені роботи Е. Коллінгз, М. Нолла, Ю. Олькерса, Є.С. Полат, В.М. Стернберг, К. ДюЧарм та інших дослідників. Методичні аспекти застосування цієї технології представлено в роботах Ю. М. Жиляєвої, Д. Г. Левітеса, О. В. Ловкої, Г. М. Романової та ін. Загальною тенденцією названих досліджень є розгляд проектної технології у контексті особистісно орієнтованого підходу до навчання. Ю. М. Жиляєва визначає такі сучасні ознаки проектної технології: використовується у викладанні будь-якої дисципліни у навчальних закладах різних рівнів, з учнями різного віку; характеризується різним рівнем самостійності учнів: від повної свободи у виборі теми проекту, його плануванні та виконанні, до розуміння необхідності планування вчителем проектної діяльності учнів; розширюється проблематика проектів, зокрема виникла можливість вирішення навіть фантастичних проблем [Жиляєва, 27-28]. Разом з цим, слабким місцем проектної технології було і залишається оцінювання групових навчальних проектів. Отже, тема статті є актуальною.

Мета статті: охарактеризувати методичні аспекти контролю та оцінювання групової проектної діяльності учнів.

Виклад основного матеріалу. У професійній педагогічній діяльності кожного педагога поєднуються нормативні елементи, що базуються на стандарті, а також - інноваційні, створені у процесі власного педагогічного пошуку. Проектна технологія, без сумніву, є інноваційною у практичній діяльності педагога, сприяє розвитку індивідуальних талантів кожного учня, а також допомагає навчити учнів активно здобувати нові знання, творчо застосовувати їх. Отже, за своєю сутністю проектна технологія є особистісно орієнтованою.

Розв'язання питань, пов'язаних з контролем та оцінюванням навчальних проектів має ґрунтуватися на тому, що проектна технологія виконує низку функцій, зокрема, дидактичну, пізнавальну, виховну, соціалізуючу та розвивальну. Так, дидактична функція проектування передбачає вироблення в учнів уміння конструювати свої знання, ознайомлення їх з різними способами опрацювання інформації. Окрім цього, в учнів формується вміння презентувати результати своєї роботи, а також виробляються навички самоорганізації.

Пізнавальна функція полягає у підвищенні мотивації до отримання нових знань. В учнів формуються вміння продукувати, аргументувати та захищати свої ідеї.

Розвивальна функція проектування передбачає виконання таких завдань, як розвиток творчих і дослідницьких здібностей кожного учня, формування комунікативних умінь та навичок, розвиток критичного мислення, навичок аналізу та рефлексії.

Виховна функція має на меті спонукати учнів до самодисципліни та відповідальності, виховати у них загальнолюдські цінності.

Соціалізуюча функція проектної технології полягає в формуванні в учнів таких важливих навичок, як спілкування у соціумі, вироблення самостійного

погляду на події та явища, осмислення своїх можливостей та усвідомлення власної ролі під час роботи у команді.

Проектна технологія орієнтує учнів на створення освітнього продукту. Учні за власною ініціативою індивідуально або у малих групах за певний час виконують пізнавальну, дослідницьку, конструкторську або іншу роботу на певну тему. Основними етапами проектувальної діяльності є такі.

1. Підготовка (визначення теми й цілей проекту).
2. Планування (визначення джерел, способів збирання й аналізу інформації, а також способів представлення результатів; встановлення критеріїв оцінювання результату та процесу).
3. Збирання інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, інтерв'ювання, експеримент тощо).
4. Аналіз інформації, формулювання висновків.
5. Представлення та оцінювання (усний чи письмовий звіт та оцінювання результатів і процесу дослідження за заздалегідь встановленими критеріями).

Презентація навчального проекту може бути представлена учнями у формі постера (плаката), на якому автори в оригінальній формі подають добірку матеріалів, у формі щоденника, буклета, мультимедійної презентації, міні-підручника, або ж відбуватись в усній формі.

Під час презентації учні представляють результати своєї роботи, описують методи та прийоми, за допомогою яких було отримано інформацію, розповідають про проблеми, що виникли під час виконання проекту, демонструють набуті знання, вміння, творчий потенціал. Далі відбувається так звана експертиза проекту, під час якої необхідно з'ясувати: чи досягнуто поставлених цілей; чи відповідають отримані результати сучасному рівню наукових знань з певної проблеми; чи змогли учні задовольнити свої інтереси та виявити свої здібності.

Оцінюючи проект, педагогу слід враховувати значущість та актуальність висунутих проблем; доцільність використаних методів дослідження та обробки результатів; активність учасників проекту відповідно

до їхніх індивідуальних можливостей; характер відносин та взаємодопомоги учасників проекту; вміння аргументувати свої висновки, відповідати на запитання опонентів; оформлення результатів виконаного проекту.

Проектна технологія дає кожному учню можливість реальної діяльності, в якій він може не тільки проявити свою індивідуальність, а й збагатити її. Тому означена технологія передбачає підтримуючу, заохочувальну роль оцінювання. Універсальних критеріїв, на основі яких можна було б розробити єдину для усіх проектів систему оцінювання, звичайно, не існує. Проте можна надати деякі узагальненні рекомендації щодо оцінювання проектів, які можна представити так.

1. Визначення мети оцінювання, яка має відповідати цілям проекту та його типу.
2. Визначення складових оцінювання.
3. Розробка критеріїв оцінювання з урахуванням усіх етапів роботи.
4. Організація процедури оцінювання.

Розкриємо названі аспекти. Для того, щоб визначити мету оцінювання, треба відповісти на такі питання: які знання учні мають засвоїти і на якому рівні; якими вміннями та навичками вони мають оволодіти; які здібності, якості особистості мають у них розвиватися; які цінності вони зможуть у собі сформувати.

Нові стратегії оцінювання спрямовуються на визначення рівнів оволодіння навичками мислення та комунікації, вирішення складних проблем, використання правових та інших соціальних інструментів.

Цілі оцінювання також залежать від типу проекту, що виконується. Кожний проект має свою мету. Саме класифікація проектів за типами надає чітке уявлення про постановку цілі, без якої неможливо розробити критерії оцінювання. Можна застосовувати таку робочу класифікацію проектів:

- інформаційний, метою якого є збирання інформації;
- оглядовий, що ґрунтується на аналізі явищ, подій, фактів і передбачає з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки, значення подій;

- дослідницький, що передбачає проведення дослідження;
- продукційний, результатом якого є конкретний продукт;
- організаційний, що передбачає організацію подальшої діяльності;
- мультимедійний, що передбачає застосування комп'ютерної техніки для роботи з текстом, звуком, графікою, анімацією.

Важливим аспектом при розробці системи оцінювання є визначення його складових. Як правило, проектна технологія передбачає не тільки оцінювання викладачем. Будь-який проект розрахований на активну діяльність учня, а одним з компонентів цієї діяльності є самооцінка. Отже, мають бути критерії, за допомогою яких учні зможуть надати змістову та розгорнуту характеристику власних результатів. Аналізуючи свої переваги та недоліки, учні навчаються оцінювати себе, будувати власну програму подальшої діяльності. Самооцінка дозволяє педагогу зібрати максимум корисної оцінної інформації, наприклад, про труднощі учня на різних етапах виконання проекту. Така інформація дозволяє здійснити змістовну корекцію освітнього процесу. Правильно організована рефлексія допомагає створити позитивну установку, що сприяє успішному виконанню проекту.

Не менш важливими у навчальному проектуванні є експертне, тобто зовнішнє оцінювання. У ролі експертів можуть виступати педагоги, одногрупники, учні паралельних груп та старших курсів, представники інших установ.

Наступним кроком є розробка критеріїв оцінювання. Організатору проекту стане зрозумілішим, як створювати критерії оцінювання, якщо конкретно визначити, що треба враховувати при їх розробці. Зокрема, треба враховувати такі загальні принципи оцінювання:

- важливість – оцінювання тільки найважливіших очікуваних результатів;
- об'єктивність – оцінка є об'єктивною тільки тоді, коли ґрунтується на конкретних критеріях;

- відкритість – учні від початку знають, що буде оцінюватись та за якими критеріями;
- простота – форми оцінювання мають бути простими й зручними у застосуванні.

Також критерії оцінювання мають стати для учнів надійною керівною основою для забезпечення справжньої реалізації цілей проекту. Це можливо тільки за таких умов, коли:

- критерії оцінювання будуть розроблятися тільки після вибору мети всього проекту;
- критерії оцінювання будуть заздалегідь повідомлені учням;
- критерії оцінювання будуть максимально підтримуючими, стимулюючими повну (різнобічну) роботу за темою проекту;
- критерії оцінювання будуть сприяти творчості учнів;
- кількість критеріїв буде достатньою.

Будь-який проект складається з декількох етапів, і успіх усієї проектувальної діяльності багато у чому залежить від правильно організованої роботи на окремих етапах. Тому важливо визначити критерії оцінювання діяльності учнів на кожному окремому етапі.

Оскільки проектна технологія здебільшого передбачає командну роботу, ефективність якої залежить від кожного учня, постає проблема оцінювання внеску кожного до роботи. Зокрема педагогу варто пам'ятати, що у навчальних групах є учні, які не зможуть набрати багато плюсів. Тому доцільно включати до критеріїв не тільки пункти щодо визначення рівня засвоєння знань та умінь, а й специфічні показники, які нададуть можливість підкреслити особливі здібності таких учнів. І тоді на захисті проекту кожний буде знати, чи багато чому він навчився в процесі роботи над проектом. Якщо критерії оцінювання мають достатню кількість пунктів, то усі учні отримують бали таким чином, що кожний може відчути, що він у чомусь найкращий. У цьому і є головний сенс розробки критеріїв оцінювання: здобуті знання та отримані навички отримують

суспільне визнання, тобто визнаються цінними не тільки самим учнем, але й тими, хто поряд.

Наведемо приклад оцінювання внеску до роботи кожного учасника проекту (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінювання роботи учасників проекту

Критерії оцінювання	Завжди	Часто	Іноді	Ніколи
1. Бере участь в обговоренні ключових питань				
2. Вміє розподіляти послідовність дій кожного члена команди				
3. Співпрацює з іншими під час роботи над досягненням спільних цілей				
4. Висуває нові ідеї				
5. Вносить конструктивні пропозиції				
6. Уміє вислухати товаришів				
7. Ретельно обдумує інформацію				
8. Уміє порівнювати та узагальнювати висунуті товаришами ідеї				
9. Уміє коректно відстоювати власну точку зору				
10. Уміє з'ясувати те, що не зрозуміло				
11. Уміє приймати допомогу товаришів				
12. Підбадьорює та підтримує товаришів				

Ефективним для визначення внеску кожного з учасників проекту є чітке визначення функцій, що мають виконуватися, та чітке їх закріплення за виконавцями. Таке закріплення може здійснюватися завдяки введенню ролей. Це дозволяє оцінити як якість роботи підгрупи у цілому, так і якість виконання кожним учасником своїх функціональних обов'язків.

Створюючи критерії для самооцінювання, для оцінювання внеску кожного учня до роботи команди, педагогу треба пам'ятати, що вони мають допомагати організувати діяльність учня, створювати умови для успішного

завершення проекту. Отже, вся робота спрямована на досягнення цілі всього проекту – на його фінальний продукт, який потребує оцінювання. Хоч у кожного проекту свої цілі, можна сформулювати такі загальні параметри, за допомогою яких можна оцінювати фінальну роботу:

- глибина розуміння питання;
- повнота висвітлення;
- логічність викладення;
- цікаві художні рішення;
- оформлення текстової інформації;
- культура мовлення під час презентації.

При розробці процедури оцінювання проектів завдання педагога - показати учням, як на кожному етапі роботи вони наближаються до запланованих результатів та які зміни відбуваються у навчальному процесі. Для цього процедура оцінювання має бути організована так, щоб учень: міг самостійно розвиватися і проводити дослідження оточуючого світу та себе, маючи повне уявлення про мету, з якою він це робить; мав чіткі критерії оцінювання, що сприяють не тільки досягненню цілі, але й поступового просування до неї; отримував зворотний зв'язок, що допомагає коригувати свої дії, спрямовані на досягнення цілі.

Висновки. Отже, оцінювання проектів складається з оцінювання їх змісту та презентації. Контроль та оцінювання проектів вимагає чіткого визначення відповідних поставленим цілям об'єктів оцінювання та розподілу балів між ними із урахуванням трудомісткості виконання. Оцінювання групових проектів є варіативним, не має складатися тільки з оцінки педагога, а враховувати самооцінку і взаємооцінку учасників проекту, зовнішню експертну оцінку. Треба пам'ятати про заохочувальну роль оцінювання у проектній діяльності.

У подальших дослідженнях планується вивчення ефективності різних систем оцінювання групової проектної діяльності учнів закладів професійно-технічної освіти.

Література

1. Жилияєва Ю. М. Застосування методу проектів у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів іноземних мов : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Жилияєва Юлія Миколаївна. – К., 2012. – 260 с.
2. Левитес Д. Г. Автодидактика. Теория и практика конструирования собственных технологий обучения / Д. Г. Левитес. – М. : Издательство московского психолого-социального института ; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – 320 с.
3. Логвина И. Об особенностях оценивания проектной деятельности учащихся // Контроль за результатами обучения и оценивание в школе. – Государственный Экзаменационный и квалификационный центр Эстонии, 2006. – С. 52 – 57.

У статті охарактеризовано процедуру оцінювання групових навчальних проектів. Визначено, що оцінювання групових проектів є варіативним, не має складатися тільки з оцінки педагога, а враховувати самооцінку і взаємооцінку учасників проекту, зовнішню експертну оцінку. Зазначено, що важливою функцією оцінювання у проектній діяльності є мотивування до навчання.

Ключові слова: проект, технологія, контроль, оцінювання, педагог, учень.

В статті охарактеризована процедура оцінювання групових навчальних проектів. Определено, что оценивание групповых проектов является вариативным, не должно состоять только из оценки педагога, а учитывать самооценку и взаимооценку участников проекта, внешнюю экспертную оценку. Показано, что важной функцией оценивания в проектной деятельности является мотивирование к обучению.

Ключевые слова: проект, технология, контроль, оценивание, педагог, учащийся.

This paper describes a procedure to assess group learning projects. Determined that the assessment of group projects is a variation, not only consist of teacher evaluation, and self-esteem and consider - expertise of stakeholders, external expertise. It is noted that an important function of evaluation in the project activity is the motivation to learn.

Keywords: design, technology, monitoring, evaluation, teacher, student.